

Díl 7 Zánik závazků

Oddíl 1 Splnění

Obecná ustanovení

§ 1908 (Splnění dluhu)

(1) Splněním dluhu závazek zaniká.

(2) Dlužník musí dluh splnit na svůj náklad a nebezpečí řádně a včas.

Z důvodové zprávy (k § 1908 až 1910):

Při celkové úpravě splnění vychází osnova z pojetí obvyklého ve standardních právních rádech, které bylo do platné úpravy promítnuto nejdůsledněji v obchodním zákoníku (§ 324 a násl.). Tato úprava je s některými drobnějšími změnami vzata za základ této partie osnovy. Tak je mezi obecná ustanovení o splnění nově zařazen návrh ustanovení, podle něhož žádná strana závazkového vztahu nemůže být při soluci proti své vůli nucena odchytil se od stanoveného či sjednaného předmětu, místa, času nebo způsobu plnění.

Související ustanovení:

§ 1789, § 1869 až 1876, § 1926 a násl., § 1958 a násl., § 1968

Z literatury:

1. Eliáš a kol.: *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Sv. II.* 2008, s. 1608 a násl. – 2. Knapp: *Splnění závazku a jiné způsoby jejich zániku.* 1955, s. 42, 46, 294. – 3. Knappová, Švestka, Dvořák a kol.: *Občanské právo hmotné. Díl II.* 4. vyd. 2005, s. 145. – 4. Krčmář: *Právo občanské. Díl III.* 4. vyd. 1947, s. 113. – 5. Pelikánová: *Komentář k obchodnímu zákoníku. Díl III.* 1996, s. 670. – 6. Pelikánová: *Obchodní právo. Obligační právo. Komparativní rozbor. Díl IV.* 2009, s. 297 a násl. – 7. Pokorná, Kovařík, Čáp a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář. Díl II.* 2009, s. 1401. – 8. Sedláček: *Obligační právo. Obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků.* 1924, s. 36 a násl., s. 198 a násl. – 9. Štenglová, Plíva, Tomsa a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář.* 13. vyd. 2010, s. 995 a násl. – 10. Švestka, Spáčil, Škárová, Hulmák a kol.: *Občanský zákoník. Komentář. Sv. II.* 2. vyd. 2009, s. 1641.

Přehled výkladu:

- I. Obecně (1 až 15)
  - Splnění – pojem, systematika (1 až 3)
  - Právní povaha splnění (4 až 10)
  - Povinnost plnit a oprávnění plnění vyžadovat (11 až 14)
  - Trvalost zániku závazku splněním (15)
- II. Splnění řádně a včasné (16)

K odst. 1**I. Obecně****Splnění – pojem, systematika**

1. Splnění je charakterizováno jako akt dlužníkův, popřípadě společný akt dlužníkův a věřitelův, kterým dlužník poskytuje věřiteli na místě ustanoveném a v době dospělosti pohledávky to, co je předmětem závazku, za tím účelem, aby obligace byla zrušena (*animus solvendi*) (lit. č. 4, s. 113). Splnění je tedy důvodem či způsobem zániku závazků, při němž je dosaženo hospodářského účelu obligace, účelu, pro nějž strany do závazku vstupovaly. Proto literatura označuje splnění jako nejčastější, či pravidelný nebo nejpřirozenější způsob zániku závazku (lit. č. 3, s. 145, lit. č. 7, s. 1401, lit. č. 10, s. 1641).

2. Stejně jako občanský zákoník č. 40/1964 Sb. v § 599 mluví zákon o zániku dluhu splněním. Být splněn a zaniknout tedy může jednotlivý dílčí závazek (dluh), který je obsahem celého závazkového vztahu. Celý závazek, závazkový vztah, zaniká, dojde-li ke splnění, zániku, všech dílčích závazků, které jsou jeho obsahem, resp. splnění posledního z nich, posledního dílčího závazku, dluhu.

3. Úprava splnění je zařazena do samostatného oddílu a obsahuje nejdříve obecná ustanovení, dále řádné plnění, které nahrazuje dřívější úpravu odpovědnosti za vady, způsob plnění, tj. jak má být plněno, poukázku obecně, na řad i na doručitele, s tím související kvitanci a dlužní úpis, náhradní splnění, poté místo plnění, tj. kde má být plněno, dále čas plnění, tj. kdy má být plněno, a na závěr prodlení dlužníka a věřitele. Specifika splnění, včetně práv z vadného plnění či důsledků prodlení, jsou pak upravena u jednotlivých smluvních typů. V této souvislosti vzniká otázka, zda zařazení zejména problematiky řádného plnění (§ 1914 až 1925) tak, jak je obsahově koncipována, do obecné úpravy splnění bylo nejšťastnější. Například pokud jde o práva z vadného plnění u kupní smlouvy, převzal občanský zákoník systematiku, a z velké části i obsah úpravy, která byla obsažena v obchodním zákoníku. Ustanovení o kupní smlouvě tak obsahují prakticky komplexní úpravu požadavků na předmět plnění i práv z vadného plnění, která se na základě odkazu použijí přiměřeně i pro další smluvní typy, kde o právech z vad lze nejčastěji hovořit, tj. ve směně a smlouvě o dílo. Navíc ustanovení spadající do rámce kupní smlouvy řeší stejnou problematiku, kterou se zabývá i obecná úprava splnění, ale s použitím poněkud odlišných formulací. Vznikají tak jednak výkladové problémy, jednak otázka, v jakém rozsahu bude skutečně obecná úprava řádného plnění použitelná. Blíže k tomu viz výklad k § 1914.

Právní povaha splnění

4. Obecně se uznává, že splnění je právním jednáním, neboť je projevem vůle způsobit zánik závazku; dlužník poskytuje plnění s úmyslem splnit dluh, věřitel přijímá plnění ke splnění dluhu. Přitom právní jednání dlužníka nemusí být vždy výslovným projevem, ale často spočívá ve faktickém jednání (lit. č. 5, lit. č. 8, s. 36

a násl., lit. č. 10, s. 1641). Podle obsahu závazku jde buď o jednostranné jednání dlužníka, není-li zapotřebí součinnosti věřitele, nebo o dvoustranné jednání dlužníka a věřitele, je-li spolupůsobení třeba (k povaze tohoto jednání viz dále).

5. U závazků něco dát (*dare*) může dojít ke splnění jak jednostranným jednáním dlužníka – dlužník předá věc dopravci k přepravě do místa určení, tak jednáním dlužníka za součinnosti věřitele – věřitel přijímá nabídnutou věc.

6. U závazků směřujících k výkonu určité činnosti (*facere*) je situace podobná. U některých smluv, např. smlouva příkazní, zasílatelská, komise, dlužník (tj. příkazník, zasílatel, zprostředkovatel) provede činnost a splní závazek, aniž je k tomu třeba jakékoli činnosti věřitele, často aniž by o tom věřitel věděl. U jiných smluv, zejména tam, kde činnost směřuje k vytvoření nějakého výsledku pro věřitele, typicky u smlouvy o dílo, se často vyžaduje předání díla věřiteli (objednateli) a jeho převzetí objednatel. Jako typického představitele lze uvést smlouvu o dílo, jejímž předmětem je stavba.

7. Závazky směřující k tomu, aby dlužník něco nekonal (*omittere*) budou z povahy věci plněny pouze jednostranným jednáním dlužníka.

8. Naopak u závazků, kdy se dlužník zavazuje strpět něco, čemu by se jinak mohl vzepřít (*pati*), je k tomu, aby dlužník plnil, vždy zapotřebí určité faktické činnosti věřitele, která ovšem není právním jednáním. Věřitel činí něco, k čemu je oprávněn, například přechází přes pozemek, dlužník plní tím, že se zdrží jednání, jímž by jinak mohl činnosti věřitele zabránit (lit. č. 2, s. 42).

9. Při splnění je tak vůle projevována nejčastěji chováním, které je faktickou realizací povinnosti ze závazku, přičemž motivací má být právě vůle tímto chováním splnit závazek a tak dosáhnout hospodářského cíle, pro nějž byl závazek založen. Vzhledem k obecné přípustnosti konkludentních právních jednání je závěr o tom, že splnění je právním jednáním, považován za odůvodněný (lit. č. 5). V řadě případů je i splnění spojeno s určitým formalizovaným projevem vůle, např. potvrzení záručního listu prodávajícím (dlužníkem), kdy půjde o právní jednání jednostranné, sepsání zápisu o předání a převzetí věci, potvrzení dodacího listu věřitelem, kdy jde o právní jednání dvoustranné.

10. Především ve starší literatuře byl zastáván a vysvětlován názor, že v případech, kdy ke splnění dochází jak jednáním dlužníka tak právním jednáním věřitele, především závazky na *dare*, představuje splnění soluční smlouvu (lit. č. 8, s. 198 a násl.). K tomuto pojetí se přiklání i někteří současní autoři (lit. č. 1, s. 1614 a 1615), byť současně uvádějí, že spor o soluční smlouvu je více než praktický pouze planě teoretický, neboť praktické aspekty má pouze otázka, zda předání věci vyžaduje jak právní úkon převádějícího, tak nabyvatele. S tím je třeba souhlasit (lit. č. 1, s. 1614). Zároveň však pro uvedené případy je třeba připustit, že svou povahou nepochybně představují dohodu stran, byť směřující k zániku závazku. Popírat tedy smluvní povahu splnění v těchto případech je problematické (lit. č. 5, s. 674, lit. č. 6, s. 301). Konečně současná úprava občanského zákoníku toto pojetí podporuje již tím, že vý-

slovně rozlišuje smlouvy jako právní jednání, jímž strany projevují vůli zříditi mezi sebou závazek a řídit se obsahem smlouvy (§ 1724), a dohody, které představují všechna ostatní vzájemně souhlasná jednání stran.

Povinnost plnit a oprávnění plnění vyžadovat

11. Dlužník má povinnost plnit a věřitel může od dlužníka plnění požadovat. Stejně tak dlužník má nejen povinnost plnit, ale i právo plnit a věřitel je povinen poskytnout sjednanou součinnost nebo řádně nabídnuté plnění přijmout, je-li to sjednáno nebo závisí-li na tom dlužníkovou možností splnit. Blíže k tomu viz u § 1975 – prodlení věřitele.

12. Věřitel je povinen přijmout i plnění naturální obligace (promlčený závazek, závazek poskytnout výhru ze sázky, hry – § 2873 a násl.). Naturální obligace jsou také obligacemi a jen dlužník může namítnout, že pohledávka, která je obsahem takové obligace, není vymahatelná.

13. Vzhledem k tomu, že v úpravě neplatnosti právních jednání občanský zákoník preferuje jako základní hledisko relativní neplatnosti, je praktické zmínit se o řešení otázky povinnosti věřitele přijmout plnění z relativně neplatného právního jednání. Řešení závisí na tom, kdo je oprávněn dovolat se neplatnosti. Pokud námitku neplatnosti může vznést věřitel, dovozuje se, že není povinen přijmout plnění nabídnuté dlužníkem. Vychází se z toho, že odmítnutím plnění *implicite* uplatňuje námitku neplatnosti smlouvy a soud by ho tedy k plnění nemohl přimět. Pokud námitku neplatnosti může vznést dlužník, je věřitel povinen plnění přijmout. V takovém případě obligace trvá, dlužník tím, že trvá na plnění, vyjadřuje to, že námitku neplatnosti uplatnit nechce (lit. č. 2, s. 46).

14. Dluh plní dlužník nebo za něho jiná osoba. Splněním vždy zaniká dluh dlužníka. Věřitel je oprávněn a povinen přijmout plnění od osoby rozdílné od dlužníka, jde-li o osobu, která za dluh ručí (ručitel) nebo jeho dluh jinak zajišťuje (např. zástavní dlužník). Rovněž je oprávněn a povinen přijmout plnění od osoby, která mu nabídne plnění se souhlasem dlužníka. Věřitel se může domáhat splnění dluhu od dlužníka a osoby, která za dluh ručí osobně (ručitele). Od osoby, která dluh zajišťuje poskytnutím majetkové jistoty (zřízením zástavního práva), může jen požadovat, aby strpěla uspokojení věřitele z jejího majetku. Od osoby, která plní dluh po dohodě s dlužníkem, je věřitel oprávněn a povinen plnění přijmout (§ 1936), ale není oprávněn po ní plnění vyžadovat (nejde-li o převzetí dluhu podle § 1888).

Trvalost zániku závazku splněním

15. Splněním, stejně jako v případě jiných důvodů zániku závazku, zaniká závazek jednou provždy a nemůže být obnoven, a to ani dohodou stran; strany mohou založit pouze závazek nový. S tím souvisí otázka, zda je možno vázat právní jednání směřující ke splnění na podmínky. Pokud jde o podmínku odkládací, problém v zásadě nevzniká. Jinak je tomu u rozvazovací podmínky. Je-li podle dohody stran povinnost vázána na podmínku rozvazovací, znamená to, že splněním rozvazovací pod-

mínky právní následky již nastalé pominou (§ 548 odst. 2 věta druhá). Pokud by právní jednání směřující ke splnění bylo vázáno na rozvazovací podmínku, znamenalo by to, že právní účinky splnění pominou, nastane-li událost, na niž je rozvazovací podmínka vázána. Závazek zaniklý splněním by tak „obživnul“, či zůstal nesplněn, což popírá smysl splnění, popírá, že strany se zachovaly tak, aby účel závazku byl dosažen. Je proto třeba souhlasit s názorem, že na rozvazovací podmínku právní jednání, jímž je plněno, vázat nelze. Něco jiného je samozřejmě rozvazovací podmínka sjednaná ve smlouvě, již je závazek založen (lit. č. 2, s. 294).

K odst. 2

II. Splnění řádné a včasné

16. Dlužník se zhostí své povinnosti splnit, pokud splní řádně a včas. Řádné splnění znamená poskytnutí předmětu plnění, který není vadný (§ 1914), je poskytnut stanoveným způsobem, správné osobě a na stanoveném místě. Včas je dluh splněn, pokud je splněn v době určené dlužníkovi pro splnění. Dlužník, který svůj dluh včas a řádně neplní, dostává se do prodlení (§ 1968). Účinky splnění dluhu, tj. jeho zánik, má i vadné plnění, které věřitel neodmítne; věřiteli však vznikají práva z vadného plnění (§ 1914 odst. 2).

Z judikatury:

K odst. 1

1. Pokud by účastníci chtěli zvrátit právní stav, který nastal po splnění závazků ze smlouvy, museli by uzavřít novou smlouvu, která by byla způsobilá založit takový právní stav, jaký zde byl předtím, než došlo ke splnění závazků ze smlouvy. Takovou smlouvou však není pouhá dohoda o zrušení závazku ze smlouvy, neboť ta není způsobilá navodit stav vyplývající ze smlouvy příslušného typu. (NS 29 Cdo 2104/2010)
2. Jestliže dlužník plnil osobě, která k přijetí plnění nebyla oprávněna, jeho dluh splněním zanikl, i když o této skutečnosti nevěděl. Osobě, která neoprávněně plnění přijala (její majetkový stav se zvětšil o přijaté plnění), vzniká bezdůvodné obohacení nikoliv na úkor věřitele, jehož pohledávka nezanikla (jeho majetkového stavu se plnění neoprávněně osobě nedotýká), nýbrž na úkor dlužníka, jehož majetkový stav se zmenšil tím, že plnění vydal, aniž dosáhl splnění svého dluhu. (NS 25 Cdo 413/2000, SoRo 5/02)

K odst. 2

3. K zániku závazku je třeba, aby splnění proběhlo stanoveným nebo ujednaným způsobem, aby se uskutečnilo na stanoveném nebo sjednaném místě a aby k němu došlo ve stanoveném nebo sjednaném čase. K tomu, aby závazek kompletně zanikl, je nutné, aby byly splněny všechny povinnosti z něj vyplývající. Splnění závazku lze charakterizovat jako subjektivní právní skutečnost (právní úkon), který má zpravidla konkludentní povahu. Řádným splněním závazek zaniká. Znakem řádného splnění ve smyslu § 324 odst. 1 obč. zák. je i ta okolnost, že je plnění poskytnuto na určeném nebo sjednaném místě. Pokud dlužník nesplní svoji povinnost na tomto místě, dostane se do prodlení. (NS 20 Cdo 3134/2012)
4. Splnění (soluce) nastává na základě jednostranného právního úkonu dlužníka, kterým dlužník poskytuje věřiteli předmět plnění s úmyslem splnit svůj dluh. Je-li předmětem závazku dlužníka „něco dát“, spočívá součinnost věřitele obvykle v pouhém přijetí plnění. Přijetí plnění od dlužníka je jednostranným právním úkonem věřitele, nezbytným k tomu, aby dluh byl splněn.